

کد سند: RO-S-F-27-04	معاونت پژوهشی	
تاریخ صدور: ۱۳۹۹/۴/۲۲		
تاریخ ویرایش: ۱۴۰۰/۰۳/۲۵	فرم خلاصه فارسی طرح / پروژه	

عنوان طرح / پروژه: بررسی مفهومی اعتبار مالیاتی از منظر مشوق‌های تحقیق و توسعه و سازوکار اجرایی آن در ایران

واحد مجری:	گروه پژوهشی اقتصاد برق و انرژی	کارفرما:	پژوهشگاه نیرو
مدیر طرح / پروژه:	محمد عظیم‌زاده آرانی	مجری:	کیومرث حیدری
کد مالی پروژه:	۱۷۴۱۲۲	کد کیفی پروژه:	
نوع طرح / پروژه:	امانی	معاونت:	پژوهشی

همکاران: حمید رضا سحری

کلمات کلیدی: (۶ تا ۱۰ مورد)

مالیات درآمد محور، مالیات هزینه محور، هزینه‌های تحقیق و توسعه، اعتبار مالیاتی، قانون جهش تولید دانش بنیان

ضرورت انجام پروژه / طرح:

اعتبار مالیاتی در ایران، موضوعی جدید به شمار می‌آید و برای اولین بار در ماده ۱۱ قانون جهش تولید دانش بنیان مطرح گردید و تاکنون به لحاظ نظری و بنیادی و به ویژه کاربرد آن در حوزه انرژی، مطالعاتی در این زمینه صورت نگرفته است. به نظر می‌رسد تبیین این موضوع، آشنایی با جزئیات قانون و آیین‌نامه‌های اجرایی و ارتباط آن با بخش انرژی از مزایای انجام این پروژه به شمار می‌آید.

اهداف پروژه / طرح:

- آشنایی با مشوق‌های تحقیق و توسعه به ویژه ابزار اعتبار مالیاتی

- معرفی تجربیات کشورهای منتخب در پیاده‌سازی مشوق‌های تحقیق و توسعه به ویژه حوزه اعتبار مالیاتی

- شناسایی سازوکارهای تقنینی و اجرایی اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه در ایران

چکیده پروژه / طرح:

در میان ابزارهای سیاست نوآوری، ارائه انگیزه‌های مالی برای تحقیق و توسعه و پشتیبانی مستقیم از تحقیق و توسعه در بنگاه به‌عنوان اصلی‌ترین ابزارهای سمت عرضه از اهمیت ویژه‌ای برخوردار هستند. بررسی تجربیات و روندهای جهانی در حمایت از فعالیت‌های تحقیق و توسعه بنگاه‌های اقتصادی توسط دولت‌ها نشان می‌دهد که در سالیان اخیر مشوق‌های مالیاتی تحقیق و توسعه همچون «اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه هزینه‌محور» به‌عنوان اصلی‌ترین ابزار حمایتی مالیاتی از تحقیق توسعه بنگاه‌های اقتصادی در بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته تبدیل شده است. در سال ۲۰۲۰، از ۳۸ کشور OECD، ۳۳ کشور انواع مشوق‌های مالیاتی تحقیق و توسعه را برای بنگاه‌های اقتصادی خود ارائه می‌دادند که از میان آنها ۲۱ کشور دارای اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه بودند.

با توجه به اهمیت طراحی مناسب و حساب شده اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه، در بخش ابتدایی گزارش به معرفی ابعاد اصلی و مهم طراحی اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه در کشورهای عضو OECD براساس محورهای ۱- تعیین گروه هدف، ۲- هزینه‌های تحقیق و توسعه واجد شرایط، ۳- میزان اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه، ۴- مبنای محاسبه

اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه و ۵-قابلیت انتقال پذیری و بازپرداخت اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه پرداخته شد. این بخش نشان داد که کشورهای مذکور، مطابق با رویکردها و ساختارهای خاص خود، اقدام به طراحی سازوکار قانونی و اجرایی اعتبار مالیاتی می‌نمایند.

به عنوان مثال، با توجه به جایگاه کشور اتریش در تحقیق و توسعه در بین کشورهای اتحادیه اروپا و نظام قدرتمند نظارت و ارزیابی در بستر الکترونیک، بخشی از گزارش به این مهم اختصاص یافت و تلاش شد پس از بیان آمارها و شاخص‌های تحقیق و توسعه، به ویژگی‌های مشوق اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه در این کشور، پرداخته شود. در بخش بعدی گزارش، سازوکار تقنینی ایران مرتبط با موضوع اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه مورد توجه قرار گرفت و در این راستا، مشوق‌های مالیاتی تحقیق و توسعه اعم از رویکرد درآمد محور و هزینه محور، مورد بررسی قرار گرفت. نتایج این بخش نشان داد در نظام حقوقی ایران تا قبل از تصویب قانون جهش تولید دانش‌بنیان، مشوق مالیاتی با نگاهی گذشته‌نگر، صرفاً تلاشگران مسیر تحقیق و توسعه که به مرحله فروش و درآمد رسیده‌اند را مورد حمایت قرار می‌داد و حمایت مستقیمی از هزینه‌کردهای بالای تحقیق و توسعه، عدم قطعیت و ریسک انجام پروژه‌های تحقیق و توسعه، نداشته است این در حالی است که تجربه حمایت‌های مالیاتی در کشورهای پیشرو نیز نشان داد که معافیت درآمدی به صورت محدود و فقط در خصوص درآمدهای دانشی همچون فروش حق ثبت اختراع انجام می‌شده است و عمده حمایت‌ها به صورت هزینه‌ای بوده است. این چالش سبب شده تا با تصویب قانون جهش تولید دانش‌بنیان به ویژه ماده ۱۱ آن در سال ۱۴۰۱ موضوع اجرای معافیت مالیاتی تغییر جهت داده و توجه به مقوله‌ی هزینه‌کرد تحقیق و توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان و موضوع اعتبار مالیاتی نیز فراهم شود.

در بخش بعدی گزارش به طور مفصل، قانون جهش دانش‌بنیان از منظر اعتبار مالیاتی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. بررسی مواد کلیدی قانون جهش تولید دانش‌بنیان، تشریح ویژگی‌های مهم اعتبار مالیاتی در ایران، کالبدشکافی آیین‌نامه‌های اجرایی و تبیین سازوکار اعطای اعتبار مالیاتی در ایران، از جمله مواردی است که در این بخش مورد واکاوی قرار گرفته است.

مراحل و روش‌های انجام پروژه/طرح:

مرحله اول پس از بیان مفهوم اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه از طریق روش تحلیلی-توصیفی به ابعاد اصلی در طراحی اعتبار مالیاتی، اختصاص یافته است. در این مرحله، محورهایی نظیر تعیین گروه هدف، میزان اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه و قابلیت انتقال پذیری و بازپرداخت اعتبار مالیاتی در کشورهای عضو OECD مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. در مرحله‌ی بعدی از طریق تحلیل اسناد و قوانین مرتبط با موضوع اعتبار مالیاتی، به واکاوی سازوکار تقنینی ایران مرتبط با موضوع اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه پرداخته شد. سپس قانون جهش تولید دانش‌بنیان به سبب اهمیت آن در موضوع اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه، مورد بررسی قرار گرفت. بررسی مواد کلیدی قانون جهش تولید دانش‌بنیان، تشریح ویژگی‌های مهم اعتبار مالیاتی در ایران، کالبدشکافی آیین‌نامه‌های اجرایی و تبیین سازوکار اعطای اعتبار مالیاتی در ایران، از جمله مواردی است که در این مرحله به آن‌ها پرداخته شد.

اهم نتایج به دست آمده از انجام پروژه/طرح (خروجی‌های فنی، ثبت اختراع، مقالات، کتب، گزارش‌های فنی و ...):

- نتایج این پروژه نشان می‌دهد که هر کشوری مطابق با رویکردها و ساختارهای خاص خود، اقدام به طراحی سازوکار قانونی و اجرایی اعتبار مالیاتی می‌نماید.
- در طراحی اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه، مواردی نظیر تعیین گروه هدف، میزان اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه و قابلیت انتقال پذیری و بازپرداخت اعتبار مالیاتی از اهمیت زیادی برخوردارند.
- مفاد قانون جهش تولید دانش‌بنیان بیانگر این است که عناصر گروه هدف نظیر اندازه بنگاه، سن بنگاه، منطقه جغرافیایی، نوع مالکیت در طراحی اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه، تأثیری ندارند.
- مفاد قانون جهش تولید دانش‌بنیان بیانگر این است که مبنای محاسبه اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه در ایران بر اساس حجم مینا می‌باشد.
- مفاد قانون جهش تولید دانش‌بنیان بیانگر این است که دارای قابلیت انتقال به آینده اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه می‌باشد و فاقد قابلیت انتقال به گذشته و نیز فاقد بازپرداخت اعتبار مالیاتی می‌باشد.
- به نظر می‌رسد موضوع اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه نیازمند پژوهش‌های دیگری است تا از جنبه‌های دیگری نیز به این مقوله‌ی مهم پرداخته شود. در این زمینه عناوینی نظیر بررسی جایگاه اعتبار مالیاتی هزینه‌محور در ساختار حکمرانی اقتصادی ایران، پایش و آسیب‌شناسی سازوکارهای قانونی و اجرایی اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه در ایران، شناسایی و تحلیل سناریوهایی به منظور نحوه‌ی نقش‌آفرینی مراکز پژوهشی ایران در ارتباط با ابزار اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه و بررسی نقش‌آفرینی شرکت‌های دانش‌بنیان در راستای افزایش سهم تحقیق و توسعه از طریق سرمایه‌گذاری سازمان‌های توسعه‌ای و نهادهای عمومی غیردولتی، پیشنهاد می‌شوند.